

Tunelele Clujului. Legende si realitati istorice

Cei mai multi dintre clujeni au auzit, probabil, relatari referitoare la misterioasele tunele subterane ale orasului, ale caror origini ar coborî adanc în negura istoriei. Imaginarul contemporanilor nostri nu este mai putin atras de mistere decat acela al oamenilor din vechime, iar printre miturile care au fascinat întotdeauna omenirea, cel al lumii subpamantene este unul dintre cele mai persistente. Versiunile hiperbolizante ale acestei mitologii a Clujului subteran vorbesc, în esenta, despre cateva tunele de mari dimensiuni, care ar lega centrul Clujului de biserica – odinioara fortificata – de la Cluj-Manastur, de cetatea de la Floresti sau de fortificatia austriaca de pe Cetatuie. Se vorbește, de asemenea, despre un tunel care ar fi plecat de la biserica reformata de pe strada Mihail Kogalniceanu, cu iesirea în zona cimitirului Hajongard, dar si despre o retea de tunele care ar lega diferite puncte din centrul orasului, utilizate de fosta Securitate. Despre punctul de plecare al unui asemenea tunel, situat în subsolul fostului hotel Continental, au circulat numeroase istorii în zilele Revolutiei din 1989. Alte intrari în subteranele secrete ale Clujului ar fi fost situate în cladirea claustrului franciscan de pe strada Victor Deleu, în subsolul hotelului Melody sau în pivnitele unor cladiri din Piata Unirii. Dar punctul nodal al tuturor acestor retele imaginare de tunele este situat, potrivit acestor legende urbane, în biserica gotica din centrul orasului, care continua sa fie si astazi adevaratul centru simbolic al Clujului.

Care este realitatea în legatura cu aceste tunele? Clujul secolelor trecute, supranumit „Orasul comoara” al Transilvaniei, era un important centru comercial si mestesugaresc, iar sub cladirile orasului se aflau, aproape fara exceptie, pivnite ample si încapatoare. Multe dintre acestea au fost transformate astazi în localuri, devenind astfel accesibile publicului larg. În aceste pivnite erau depozitate marfuri pentru care, la fel ca în toate timpurile, posesorii acestora ar fi dorit sa plateasca taxe si impozite cat mai mici. Astfel, în aceste pivnite existau încaperi secrete, dupa cum existau si tuneluri înguste care legau, uneori, pivnitele între ele, acestea fiind folosite atat pentru contrabanda, cat si pentru refugiarea locatarilor în caz de pericol. Un astfel de tunel a fost descoperit, de exemplu, cu ocazia cercetarii arheologice a casei în care s-a nascut principele stefan Bocskai (astazi sediul Universitatii „Sapientia”, pe strada Matei Corvin), sau a cercetarilor efectuate pe strada Napoca. Un asemenea tunel îngust, cu o înaltime si o largime care nu depasesc un metru, poate fi vazut astazi în clubul clujean Janis Pub, de pe bulevardul Eroilor nr. 5. Una dintre încaperile situate în subsolurile Colectiei de Istorie a Farmaciei, în care functiona în Evul Mediu un laborator farmaceutic si, poate, si alchimic, prezinta urmele catorva intrari astazi zidite.

Misterioasele si îndelung discutatele subsoluri ale bisericii Sf. Mihail nu au fost de mult timp accesibile cercetatorilor, din ratiuni probabil obiective, astfel încat este greu de facut vreo speculatie în legatura cu ele. Trebuie sa reamintim însa faptul ca biserica din centrul Clujului a fost utilizata timp îndelungat ca loc de reunire a Dietei Transilvaniei sau ca loc de încoronare a principilor transilvaneni. Sunt, oare, aceste realitati suficiente pentru a ne îngadui sa presupunem existenta unei posibile iesiri secrete pentru cazurile de forta majora? În ceea ce priveste, însa, tunelele lungi de cativa kilometri, care ar lega Clujul medieval de diferite puncte situate în afara acestuia, ele reprezinta o aberatie tehnica, fiind, foarte probabil, unul dintre produsele sedimentate de-a lungul secolelor de imaginarul coelctiv.

Trebuie sa spunem ca nu toti istoricii clujeni au negat existenta tunelelor, fara a încerca sa faca investigatii referitoare la acestea. În anii 1960, o echipa de cercetatori de la Universitatea “Babes-Bolyai” si Muzeul National de Istorie a Transilvaniei a facut o serie de investigatii în acest sens, finalizate chiar si prin cercetarea arheologica a unora dintre posibilele iesiri ale tunelelor secrete ale Clujului (una dintre acestea fiind situata de exemplu, potrivit unor traditii locale, în zona clinicilor universitare). Oficial, aceste cercetari nu au dus la nici un rezultat pozitiv. Neoficial, exista voci care sustin ca istoricul care a coordonat pe atunci aceste cercetari – si care a afirmat, prin urmare, ca tunelele nu exista – ar fi devenit imediat dupa aceasta ofiter de securitate.

Este de asteptat ca cercetarile legate de proiectatul tunel pe sub centrul Clujului, care urmeaza sa fie realizat în anii urmatori de autoritatile locale, sa contribuie la rezolvarea catorva dintre aceste mistere. Credinta în posibilitatea existentei unei retele de tunele apartinand unei misterioase lumi subterane nu va disparea, însa, probabil, niciodata, pentru ca ea ilustreaza unul dintre cele mai vechi si mai persistente arhetipuri ale gandirii umane.